

EL

EL

EL

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 2.7.2008
COM(2008) 426 τελικό

2008/0140 (CNS)

Πρόταση

ΟΔΗΓΙΑΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης των προσώπων ανεξαρτήτως θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού

{SEC(2008) 2180}

{SEC(2008) 2181}

(υποβληθείσες από την Επιτροπή)

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

1. ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αιτιολόγηση και στόχοι της πρότασης

Στόχος της παρούσας πρότασης είναι να εφαρμοστεί η αρχή της ίσης μεταχείρισης μεταξύ των προσώπων ανεξαρτήτως θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού, εκτός της αγοράς εργασίας. Η παρούσα πρόταση διαμορφώνει το πλαίσιο για την απαγόρευση των διακρίσεων με βάση τα παραπάνω χαρακτηριστικά και καθιερώνει ενιαίο ελάχιστο επίπεδο προστασίας εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα άτομα που έχουν υπάρξει θύματα τέτοιων διακρίσεων.

Η παρούσα πρόταση συμπληρώνει το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο της ΕΚ, εντός του οποίου η απαγόρευση των διακρίσεων λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού εφαρμόζεται μόνο στους τομείς της απασχόλησης, της εργασίας και της επαγγελματικής κατάρτισης¹.

Γενικό πλαίσιο

Η Επιτροπή ανήγγειλε στο νομοθετικό πρόγραμμα και πρόγραμμα εργασίας της, το οποίο εγκρίθηκε στις 23 Οκτωβρίου 2007², ότι θα πρότεινε νέες πρωτοβουλίες οι οποίες θα συμπλήρωναν το νομικό πλαίσιο της ΕΕ για την απαγόρευση των διακρίσεων.

Η παρούσα πρόταση υποβάλλεται στο πλαίσιο της «Ανανεωμένη κοινωνική ατζέντα: Ευκαιρίες, πρόσβαση και αλληλεγγύη στην Ευρώπη του 21ου αιώνα»³ και συνοδεύει την ανακοίνωση με τίτλο «Καταπολέμηση των διακρίσεων και ίσες ευκαιρίες: Εκ νέου ανάληψη δέσμευσης»⁴.

Η σύμβαση του ΟΗΕ για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία έχει υπογραφεί από τα κράτη μέλη και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα και διέπεται από τις εξής αρχές: απαγόρευση των διακρίσεων, συμμετοχή και ενσωμάτωση στην κοινωνία, ισότητα των ευκαιριών και προσβασιμότητα. Έχει υποβληθεί στο Συμβούλιο πρόταση για τη σύναψη της σύμβασης από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα⁵.

Ισχύουσες διατάξεις στον τομέα της πρότασης

Η παρούσα πρόταση βασίζεται στις οδηγίες 2000/43/ΕΚ, 2000/78/ΕΚ και 2004/113/ΕΚ⁶, με τις οποίες απαγορεύονται οι διακρίσεις λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής,

¹ Οδηγία 2000/43/ΕΚ, της 29ης Ιουνίου 2000, περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής (ΕΕ L 180 της 19.7.2000, σ. 22) και οδηγία 2000/78/ΕΚ, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία (ΕΕ L 303 της 2.12.2000, σ. 16).

² COM (2007) 640.

³ COM (2008) 412.

⁴ COM (2008) 420.

⁵ [COM(2008) XXX]

⁶ Οδηγία 2004/113/ΕΚ, της 13ης Δεκεμβρίου 2004, για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες και την παροχή αυτών (ΕΕ L 373 της 21.12.2004, σ. 37).

ηλικίας, αναπηρίας, γενετήσιου προσανατολισμού, θρησκείας ή πεποιθήσεων⁷. Οι διακρίσεις λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής απαγορεύονται στην απασχόληση, την εργασία και την επαγγελματική κατάρτιση, καθώς και σε τομείς που δεν έχουν σχέση με την απασχόληση, όπως είναι η κοινωνική προστασία, η υγειονομική περίθαλψη, η εκπαίδευση και η πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης της στέγασης, που παρέχονται στο κοινό. Οι διακρίσεις λόγω φύλου απαγορεύονται στους ίδιους τομείς, με εξαίρεση την εκπαίδευση, τα μέσα ενημέρωσης και τη διαφήμιση. Ωστόσο, οι διακρίσεις λόγω ηλικίας, θρησκείας ή πεποιθήσεων, γενετήσιου προσανατολισμού και αναπηρίας απαγορεύονται μόνο στους τομείς της απασχόλησης, της εργασίας και της επαγγελματικής κατάρτισης.

Οι οδηγίες 2000/43/EK και 2000/78/EK ήταν υποχρεωτικό να μεταφερθούν στο εσωτερικό δίκαιο των κρατών μελών έως το 2003, εκτός από τις διατάξεις που αφορούσαν τις διακρίσεις λόγω ηλικίας και αναπηρίας, για τις οποίες η σχετική προθεσμία παρατάθηκε κατά τρία επιπλέον έτη. Το 2006 η Επιτροπή εξέδωσε έκθεση για την εφαρμογή της οδηγίας 2000/43/EK⁸ και στις 19 Ιουνίου 2008 εκδόθηκε έκθεση για την εφαρμογή της οδηγίας 2000/78/EK⁹. Όλα τα κράτη μέλη εκτός από ένα έχουν μεταφέρει τις εν λόγω οδηγίες. Η οδηγία 2004/113/EK ήταν υποχρεωτικό να μεταφερθεί έως το τέλος του 2007.

Στο μέτρο του δυνατού, οι έννοιες και οι κανόνες της παρούσας οδηγίας βασίζονται στις έννοιες και τους κανόνες που χρησιμοποιούνται στις υφιστάμενες οδηγίες του άρθρου 13 της συνθήκης ΕΚ.

Συνέπεια με άλλες πολιτικές και στόχους της Ένωσης

Η παρούσα πρόταση στηρίζεται στη στρατηγική που αναπτύχθηκε από την εποχή της συνθήκης του Άμστερνταμ για την καταπολέμηση των διακρίσεων και συνάδει με τους οριζόντιους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ιδίως με τη στρατηγική της Λισαβόνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση και με τους στόχους που θέτει η ΕΕ στο πλαίσιο της κοινωνικής προστασίας και της κοινωνικής ενσωμάτωσης. Η παρούσα πρόταση θα διευρύνει τα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών, σύμφωνα με το Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ.

2. ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ ΜΕ ΤΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

Διαβούλευση

Κατά την κατάρτιση της παρούσας πρωτοβουλίας, η Επιτροπή επιδίωξε να συνδέσει όλους τους ενδιαφερομένους με δυνητικό συμφέρον και μερίμνησε ώστε όσοι θα επιθυμούσαν ενδεχομένως να υποβάλουν παρατηρήσεις να είχαν τη δυνατότητα και τα χρονικά περιθώρια να το πράξουν. Το Ευρωπαϊκό Έτος Ίσων Ευκαιριών για Όλους αποτέλεσε μοναδική ευκαιρία να επισημανθούν τα διάφορα ζητήματα και να ενθαρρυνθεί η συμμετοχή στη δημόσια συζήτηση.

⁷ Οδηγία 2000/43/EK, της 29ης Ιουνίου 2000, περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής (ΕΕ L 180 της 19.7.2000) και οδηγία 2000/78/EK του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία (ΕΕ L 303 της 2.12.2000).

⁸ COM (2006) 643 τελικό.

⁹ COM (2008) 225.

Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει στη δημόσια διαβούλευση μέσω Διαδικτύου¹⁰, σε μια έρευνα του επιχειρηματικού τομέα¹¹, καθώς και στη γραπτή διαβούλευση και τις συνεδριάσεις που πραγματοποιήθηκαν μεταξύ κοινωνικών εταίρων και ΜΚΟ ευρωπαϊκού επιπέδου που ασχολούνται με την απαγόρευση των διακρίσεων¹². Τα αποτελέσματα της δημόσιας διαβούλευσης και της διαβούλευσης με τους ΜΚΟ ήταν να ζητηθεί η θέσπιση νομοθεσίας σε επίπεδο ΕΕ για να αυξηθεί το επίπεδο προστασίας από τις διακρίσεις, αν και ορισμένοι πρόβαλαν το επιχείρημα ότι πρέπει να υπάρξουν οδηγίες για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω αναπηρίας και φύλου. Από τη διαβούλευση της ευρωπαϊκής ελεγκτικής ομάδας επιχειρήσεων (European Business Test Panel) προέκυψε ότι οι επιχειρήσεις θεωρούν χρήσιμη την ύπαρξη του ίδιου επιπέδου προστασίας έναντι των διακρίσεων σε ολόκληρη την ΕΕ. Οι κοινωνικοί εταίροι που εκπροσωπούν επιχειρήσεις τάχθηκαν, κατ' αρχήν, κατά της θέσπισης νέας νομοθεσίας, η οποία θεώρησαν ότι συνεπάγεται επιπλέον γραφειοκρατία και κόστος, ενώ οι συνδικαλιστικές οργανώσεις τάχθηκαν υπέρ.

Οι θέσεις στη διαβούλευση επισήμαναν προβληματισμούς σχετικά με το πώς μια νέα οδηγία θα εξέταζε ορισμένους ευαίσθητους τομείς και, επίσης, αποκάλυψαν παρανοήσεις ως προς τα όρια ή την έκταση της κοινοτικής αρμοδιότητας. Η προτεινόμενη οδηγία εξετάζει αυτούς τους προβληματισμούς και οριοθετεί ρητώς το πεδίο της κοινοτικής αρμοδιότητας. Εντός αυτού του πεδίου, η Κοινότητα έχει το δικαίωμα να ενεργεί (άρθρο 13 της συνθήκης ΕΚ) και πιστεύει ότι το καλύτερο επόμενο βήμα είναι η ανάληψη δράσης σε επίπεδο ΕΕ.

Οι εν λόγω θέσεις τόνισαν επίσης την ιδιαίτερη φύση των διακρίσεων λόγω αναπηρίας και τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την αντιμετώπισή τους. Τα μέτρα αυτά εξετάζονται σε ειδικό άρθρο.

Εκφράστηκαν προβληματισμοί ότι μια νέα οδηγία θα συνεπαγόταν δαπάνες για τις επιχειρήσεις. Ωστόσο, θα πρέπει να τονιστεί ότι η παρούσα πρόταση βασίζεται, σε μεγάλο βαθμό, σε έννοιες που χρησιμοποιούνται στις ισχύουσες οδηγίες και οι οποίες είναι οικείες στους οικονομικούς παράγοντες. Όσον αφορά τα μέτρα για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω αναπηρίας, οι επιχειρήσεις είναι εξοικειωμένες με την έννοια των εύλογων προσαρμογών από τότε που η έννοια αυτή καθιερώθηκε στην οδηγία 2000/78/ΕΚ. Η πρόταση της Επιτροπής καθορίζει τους παράγοντες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την αξιολόγηση του τι νοείται ως «εύλογο».

Επισημάνθηκε ότι, σε αντίθεση με τις δύο άλλες οδηγίες, η οδηγία 2000/78/ΕΚ δεν απαιτεί από τα κράτη μέλη να δημιουργούν φορείς ισότητας. Τονίστηκε επίσης η ανάγκη να καταπολεμηθούν οι πολλαπλές διακρίσεις, π.χ. με το να λογίζονται ως διακρίσεις και με την παροχή αποτελεσματικών μέσων έννομης προστασίας. Αυτά τα ζητήματα εκφεύγουν του πεδίου εφαρμογής της παρούσας οδηγίας, αλλά τίποτα δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη από το να λάβουν μέτρα στους εν λόγω τομείς.

Τέλος, επισημάνθηκε ότι το πεδίο της προστασίας από τις διακρίσεις λόγω φύλου το οποίο παρέχεται δυνάμει της οδηγίας 2004/113/ΕΚ δεν είναι τόσο ευρύ όσο το αντίστοιχο της οδηγίας 2000/43/ΕΚ και ότι το ζήτημα αυτό πρέπει να εξεταστεί στο πλαίσιο νέας νομοθεσίας. Η Επιτροπή δεν συμμερίζεται αυτή τη θέση, αφού η προθεσμία μεταφοράς της οδηγίας 2004/113/ΕΚ μόλις έληξε. Ωστόσο, η Επιτροπή θα υποβάλει έκθεση το 2010 σχετικά

¹⁰ Τα πλήρη αποτελέσματα της διαβούλευσης βρίσκονται στην ακόλουθη ηλεκτρονική διεύθυνση:

http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/news/news_en.htm#rpc

¹¹ http://ec.europa.eu/yourvoice/ebtp/consultations/index_en.htm

¹² http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/org/imass_en.htm#ar

με την εφαρμογή της οδηγίας και μπορεί να προτείνει τροποποιήσεις τότε, εάν κριθεί απαραίτητο.

Συλλογή και χρήση εμπειρογνομosύνης

Μελέτη¹³ που πραγματοποιήθηκε το 2006 έδειξε ότι, αφενός, οι περισσότερες χώρες παρέχουν κάποιας μορφής νομική προστασία που υπερβαίνει τις τρέχουσες απαιτήσεις της ΕΚ στους περισσότερους υπό εξέταση τομείς και, αφετέρου, οι διαφορές μεταξύ των χωρών όσον αφορά το βαθμό και το είδος της προστασίας είναι αρκετά μεγάλες. Επίσης, απέδειξε ότι ελάχιστες χώρες διενήργησαν εκ των προτέρων εκτιμήσεις επιπτώσεων όσον αφορά τη νομοθεσία για την απαγόρευση των διακρίσεων. Μια περαιτέρω μελέτη¹⁴ εξέτασε τη φύση και το βαθμό των διακρίσεων εκτός του τομέα της απασχόλησης στην ΕΕ, καθώς και το δυνητικό (άμεσο και έμμεσο) κόστος που μπορεί να συνεπάγεται για τα πρόσωπα και την κοινωνία.

Επιπροσθέτως, η Επιτροπή χρησιμοποίησε τις εκθέσεις του ευρωπαϊκού δικτύου ανεξάρτητων εμπειρογνομosύνης όσον αφορά την απαγόρευση των διακρίσεων, ιδίως την επισκόπησή του με τίτλο «Developing Anti-Discrimination Law in Europe» (κατάρτιση νομοθεσίας για την απαγόρευση των διακρίσεων στην Ευρώπη)¹⁵, καθώς και τη μελέτη με τίτλο «Tackling Multiple Discrimination: practices, policies and laws» (αντιμετώπιση των πολλαπλών διακρίσεων: πρακτικές, πολιτικές και νόμοι)¹⁶.

Σχετικά είναι επίσης και τα αποτελέσματα μιας ειδικής έρευνας του Ευρωβαρόμετρου¹⁷ και μιας έρευνας έκτακτου Ευρωβαρόμετρου τον Φεβρουάριο του 2008¹⁸.

Εκτίμηση επιπτώσεων

Η έκθεση για την εκτίμηση επιπτώσεων¹⁹ εξέτασε τα στοιχεία βάσει των οποίων τεκμηριώνονταν διακρίσεις εκτός της αγοράς εργασίας. Η έκθεση διαπίστωσε ότι, αν και η απαγόρευση των διακρίσεων αναγνωρίζεται ως μία από τις θεμελιώδεις αξίες της ΕΕ, στην πράξη το επίπεδο της έννομης προστασίας για την προάσπιση αυτών των αξιών διαφέρει μεταξύ των κρατών μελών και όσον αφορά τους λόγους των διακρίσεων. Ως εκ τούτου, τα άτομα που κινδυνεύουν να υποστούν διακρίσεις συχνά θεωρούν ότι είναι λιγότερο ικανά να συμμετέχουν πλήρως στην κοινωνία και στην οικονομία, κάτι που έχει αρνητικές συνέπειες τόσο στα πρόσωπα όσο και στην ευρύτερη κοινωνία.

Η έκθεση όρισε τους εξής τρεις στόχους, τους οποίους κάθε πρωτοβουλία έπρεπε να επιτυγχάνει:

- αύξηση της προστασίας έναντι των διακρίσεων·

¹³ http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/pdf/pubst/stud/mapstrand1_en.pdf

¹⁴ Θα είναι διαθέσιμη στην εξής ηλεκτρονική διεύθυνση:
http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/org/imass_en.htm

¹⁵ http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/public/pubst_en.htm#leg

¹⁶ http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/pdf/pubst/stud/multidis_en.pdf

¹⁷ Ειδική έρευνα του Ευρωβαρόμετρου (296) για τις διακρίσεις στην ΕΕ:

http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/public/pubst_en.htm και
http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_special_en.htm

¹⁸ Έκτακτο Ευρωβαρόμετρο 232· http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_232_en.pdf

¹⁹ Θα είναι διαθέσιμη στην εξής ηλεκτρονική διεύθυνση:
http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/org/imass_en.htm

- εγγύηση ασφάλειας δικαίου για τους οικονομικούς παράγοντες και τα δυνητικά θύματα διακρίσεων στα κράτη μέλη·
- βελτίωση της κοινωνικής ενσωμάτωσης και προώθηση της πλήρους συμμετοχής όλων των ομάδων στην κοινωνία και την οικονομία.

Από τα διάφορα μέτρα που θεωρήθηκε ότι θα μπορούσαν να συμβάλουν στην επίτευξη των στόχων, επιλέχθηκαν για περαιτέρω ανάλυση τα εξής έξι μέτρα: καμία νέα δράση σε επίπεδο ΕΕ· αυτορρύθμιση· συστάσεις· και μία ή περισσότερες οδηγίες για την απαγόρευση των διακρίσεων εκτός του τομέα απασχόλησης.

Σε κάθε περίπτωση, τα κράτη μέλη πρέπει να εφαρμόσουν τη σύμβαση του ΟΗΕ για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, η οποία ορίζει την άρνηση εύλογων προσαρμογών ως διάκριση. Ένα νομικά δεσμευτικό μέτρο που απαγορεύει τις διακρίσεις λόγω αναπηρίας συνεπάγεται οικονομικό κόστος αφού απαιτούνται προσαρμογές. Υπάρχουν όμως και οφέλη από την πληρέστερη οικονομική και κοινωνική ενσωμάτωση των ομάδων που αντιμετωπίζουν επί του παρόντος διακρίσεις.

Η έκθεση καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η θέσπιση οδηγίας που θα καλύπτει πολλούς λόγους διακρίσεων θα συνιστούσε την κατάλληλη απάντηση, με την προϋπόθεση ότι θα τηρούσε τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας. Ένας μικρός αριθμός κρατών μελών εφαρμόζει ήδη μια αρκετά πλήρη νομοθετική προστασία. Από τα υπόλοιπα κράτη μέλη τα περισσότερα παρέχουν μια κάποια προστασία, η οποία όμως είναι λιγότερο σφαιρική. Ως εκ τούτου, η νομοθετική προσαρμογή που προκύπτει από τις νέες διατάξεις της ΕΚ θα ποικίλλει.

Η Επιτροπή έλαβε πολλές καταγγελίες σχετικά με διακρίσεις στον ασφαλιστικό και στον τραπεζικό τομέα. Η χρήση της ηλικίας ή της αναπηρίας από τους ασφαλιστές και τις τράπεζες για την αξιολόγηση του κινδύνου που παρουσιάζει ο κάθε πελάτης δεν συνιστά απαραίτητα διάκριση: εξαρτάται από το προϊόν. Η Επιτροπή θα ξεκινήσει διάλογο με τον ασφαλιστικό και τον τραπεζικό τομέα παράλληλα με άλλους σχετικούς φορείς, ώστε να κατανοηθούν από κοινού οι τομείς όπου η ηλικία ή η αναπηρία συνιστούν σχετικό παράγοντα για το σχεδιασμό και την τιμολόγηση των προϊόντων που παρέχονται στους εν λόγω τομείς.

3. ΝΟΜΙΚΕΣ ΠΤΥΧΕΣ

Νομική βάση

Η πρόταση βασίζεται στο άρθρο 13 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ.

Επικουρικότητα και αναλογικότητα

Η αρχή της επικουρικότητας εφαρμόζεται στο βαθμό που η πρόταση δεν εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Κοινότητας. Οι στόχοι της πρότασης δεν μπορούν να επιτευχθούν επαρκώς αποκλειστικά από τα κράτη μέλη, γιατί μόνο ένα πανευρωπαϊκό μέτρο μπορεί να εξασφαλίσει ελάχιστο βασικό επίπεδο προστασίας από τις διακρίσεις λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού σε όλα τα κράτη μέλη. Μια κοινοτική νομική πράξη παρέχει ασφάλεια δικαίου ως προς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των οικονομικών φορέων και των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που μετακινούνται μεταξύ των κρατών μελών. Από την πείρα που έχει αποκτηθεί από την εφαρμογή των προηγούμενων οδηγιών που είχαν εγκριθεί δυνάμει του άρθρου 13

παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ προκύπτει ότι οι εν λόγω οδηγίες συνδέονται στην αποτελεσματικότερη προστασία έναντι των διακρίσεων. Σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, η προτεινόμενη οδηγία δεν υπερβαίνει ό,τι είναι αναγκαίο για την επίτευξη των οριζόμενων στόχων.

Επιπροσθέτως, οι εθνικές παραδόσεις και προσεγγίσεις σε τομείς όπως η υγειονομική περίθαλψη, η κοινωνική προστασία και η εκπαίδευση τείνουν να παρουσιάζουν μεγαλύτερη πολυμορφία απ' ό,τι στους συναφείς με την απασχόληση τομείς. Αυτοί οι τομείς χαρακτηρίζονται από θεμιτές κοινωνικές επιλογές σε τομείς που εμπίπτουν στις εθνικές αρμοδιότητες.

Η πολυμορφία των ευρωπαϊκών κοινωνιών είναι ένα από τα ισχυρά χαρτιά της Ευρώπης και πρέπει να γίνεται σεβαστή σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας. Θέματα όπως η οργάνωση και το περιεχόμενο της εκπαίδευσης, η αναγνώριση της οικογενειακής κατάστασης, η υιοθεσία, τα δικαιώματα αναπαραγωγής και άλλα παρόμοια ζητήματα αποφασίζονται καλύτερα σε εθνικό επίπεδο. Ως εκ τούτου, η οδηγία δεν απαιτεί από τα κράτη μέλη να τροποποιήσουν την ισχύουσα νομοθεσία και πρακτική τους όσον αφορά τα θέματα αυτά. Ούτε θίγει τις εθνικές διατάξεις που διέπουν τις δραστηριότητες εκκλησιών και άλλων θρησκευτικών οργανώσεων ή τη σχέση τους με το κράτος. Επομένως, π.χ., θα εξακολουθήσει να εναπόκειται αποκλειστικά στα κράτη μέλη να λαμβάνουν αποφάσεις για θέματα όπως το κατά πόσον θα επιτρέπεται η επιλεκτική εισαγωγή σε σχολεία, εάν θα απαγορεύεται ή θα επιτρέπεται στους μαθητές να φέρουν ή να επιδεικνύουν θρησκευτικά σύμβολα στα σχολεία, κατά πόσον θα αναγνωρίζονται οι γάμοι μεταξύ ατόμων του ίδιου φύλου και ποια θα είναι η φύση της τυχόν σχέσης μεταξύ οργανωμένης θρησκείας και του κράτους.

Επιλογή νομικού μέσου

Η οδηγία είναι το μέσο που εξασφαλίζει αποτελεσματικότερα ένα συνεκτικό ελάχιστο επίπεδο προστασίας από τις διακρίσεις σε όλη την ΕΕ, επιτρέποντας παράλληλα σε κάθε κράτος μέλος να υπερβεί τα ελάχιστα πρότυπα, αν το επιθυμεί. Επιπλέον, η οδηγία επιτρέπει στα κράτη μέλη να επιλέξουν τα καταλληλότερα μέσα επιβολής και τις πλέον ενδεικνυόμενες κυρώσεις. Σύμφωνα με την προηγούμενη εμπειρία όσον αφορά την απαγόρευση των διακρίσεων, η οδηγία είναι το καταλληλότερο μέσο.

Πίνακας αντιστοιχίας

Τα κράτη μέλη πρέπει να ανακοινώνουν στην Επιτροπή το κείμενο των διατάξεων εσωτερικού δικαίου με τις οποίες μεταφέρουν την οδηγία, καθώς και έναν πίνακα αντιστοιχίας μεταξύ αυτών των διατάξεων και των διατάξεων της οδηγίας.

Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος

Το κείμενο παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο και η οδηγία θα εφαρμοστεί στα κράτη μέλη του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου που δεν είναι κράτη μέλη της ΕΕ ύστερα από απόφαση της Μεικτής Επιτροπής ΕΟΧ.

4. ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

Η πρόταση δεν έχει επιπτώσεις στον κοινοτικό προϋπολογισμό.

5. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ

Άρθρο 1: Σκοπός

Ο κύριος στόχος της οδηγίας είναι η καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού και η εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης, εκτός του τομέα της απασχόλησης. Η οδηγία δεν απαγορεύει τη διαφορετική μεταχείριση λόγω φύλου η οποία καλύπτεται από τα άρθρα 13 και 141 της συνθήκης ΕΚ και από το σχετικό παράγωγο δίκαιο.

Άρθρο 2: Η έννοια των διακρίσεων

Ο ορισμός της αρχής της ίσης μεταχείρισης βασίζεται στα όσα προβλέπονται στις προηγούμενες οδηγίες που εκδόθηκαν δυνάμει του άρθρου 13 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ [καθώς και στη σχετική νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων].

Οι άμεσες διακρίσεις συνίστανται στη διαφορετική μεταχείριση κάποιου προσώπου αποκλειστικά και μόνο λόγω της ηλικίας, της αναπηρίας, της θρησκείας ή των πεποιθήσεων και του γενετήσιου προσανατολισμού του. Οι έμμεσες διακρίσεις είναι πιο περίπλοκο θέμα, με την έννοια ότι ένας κανόνας ή μια πρακτική φαινομενικά ουδέτεροι έχουν στην πράξη ζημιογόνο αντίκτυπο σε ένα πρόσωπο ή σε μια ομάδα προσώπων με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Ο εμπνευστής του κανόνα ή της πρακτικής μπορεί να αγνοεί τις πρακτικές συνέπειες και, ως εκ τούτου, δεν υφίσταται εσκεμμένη διάκριση. Όπως και στις οδηγίες 2000/43/ΕΚ, 2000/78/ΕΚ και 2002/73/ΕΚ²⁰, είναι δυνατόν να δικαιολογούνται έμμεσες διακρίσεις (εάν «η διάταξη, το κριτήριο ή η πρακτική αυτή δικαιολογείται αντικειμενικά από ένα θεμιτό σκοπό και τα μέσα επίτευξης αυτού του σκοπού είναι πρόσφορα και αναγκαία»).

Η παρενόχληση είναι μια μορφή διακρίσεων. Η ανεπιθύμητη συμπεριφορά μπορεί να προσλάβει διάφορες μορφές, από προφορικά ή γραπτά σχόλια μέχρι χειρονομίες ή συμπεριφορά, αλλά πρέπει να είναι αρκετά σοβαρή ώστε να δημιουργεί ένα εκφοβιστικό, ταπεινωτικό ή προσβλητικό περιβάλλον. Ο ορισμός αυτός είναι ταυτόσημος με τους ορισμούς που περιλαμβάνονται στις άλλες οδηγίες του άρθρου 13 της συνθήκης ΕΚ.

Η άρνηση εύλογων προσαρμογών θεωρείται μορφή διακρίσεων. Αυτό είναι σύμφωνο με τη σύμβαση του ΟΗΕ για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία και συνάδει με την οδηγία 2000/78/ΕΚ. Ορισμένες διαφορές μεταχείρισης λόγω ηλικίας μπορεί να είναι σύνομες, εάν δικαιολογούνται από θεμιτό σκοπό και τα μέσα επίτευξης αυτού του σκοπού είναι πρόσφορα και αναγκαία (δοκιμή αναλογικότητας). Στις ισχύουσες οδηγίες του άρθρου 13 της συνθήκης ΕΚ επιτρέπονταν εξαιρέσεις όσον αφορά την απαγόρευση των άμεσων διακρίσεων εάν υπήρχαν «ουσιαστικές και καθοριστικές επαγγελματικές προϋποθέσεις», διαφορετική μεταχείριση λόγω ηλικίας και, στο πλαίσιο των διακρίσεων λόγω φύλου, ως προς την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες. Αν και η παρούσα πρόταση δεν καλύπτει την απασχόληση, θα υπάρξουν διαφορές μεταχείρισης στους τομείς που αναφέρονται στο άρθρο 3 οι οποίες πρέπει να επιτρέπονται. Ωστόσο, ενώ οι εξαιρέσεις προς τη γενική αρχή της ισότητας θα πρέπει να ορίζονται αυστηρά, απαιτείται να εξετάζονται διπλά ο δικαιολογημένος σκοπός και ο αναλογικός τρόπος επίτευξής του (δηλ. με έναν τρόπο που θα δημιουργεί όσο το δυνατόν λιγότερες διακρίσεις).

Προστίθεται ειδική διάταξη για τις ασφαλιστικές και τις τραπεζικές υπηρεσίες, σε αναγνώριση του γεγονότος ότι η ηλικία και η αναπηρία μπορούν να αποτελέσουν ουσιώδη

²⁰ ΕΕ L 269 της 5.10.2002.

στοιχεία για την εκτίμηση του κινδύνου όσον αφορά ορισμένα προϊόντα και, ως εκ τούτου, της τιμής. Εάν οι ασφαλιστές δεν επιτρεπόταν να λαμβάνουν καθόλου υπόψη την ηλικία και την αναπηρία, οι επιπλέον δαπάνες θα έπρεπε να αναλαμβάνονται εξ ολοκλήρου από τους υπόλοιπους ασφαλισμένους, κάτι που θα αύξανε τα γενικά έξοδα και θα περιοριζε τη δυνατότητα κάλυψης των καταναλωτών. Ο συνυπολογισμός της ηλικίας και της αναπηρίας για την εκτίμηση του κινδύνου πρέπει να βασίζεται σε ακριβή δεδομένα και στατιστικές.

Η οδηγία δεν θίγει τα εθνικά μέτρα που βασίζονται στη δημόσια ασφάλεια, στη δημόσια τάξη, στην πρόληψη των ποινικών αδικημάτων, στην προστασία της υγείας, καθώς και στα δικαιώματα και τις ελευθερίες των άλλων.

Άρθρο 3: Πεδίο εφαρμογής

Οι διακρίσεις λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού απαγορεύονται τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα όσον αφορά τα εξής:

- την κοινωνική προστασία, συμπεριλαμβανομένων της κοινωνικής ασφάλισης και της υγειονομικής περίθαλψης·
- τα κοινωνικά πλεονεκτήματα·
- την εκπαίδευση·
- την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες διαθέσιμων στο κοινό, συμπεριλαμβανομένης της στέγασης, και την παροχή αυτών.

Όσον αφορά την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες, καλύπτονται μόνο οι επαγγελματικές ή εμπορικές δραστηριότητες. Με άλλα λόγια, οι συναλλαγές μεταξύ ιδιωτών που ενεργούν προς ίδιον όφελος δεν θα καλύπτονται: η ενοικίαση δωματίου μιας ιδιωτικής κατοικίας δεν χρειάζεται να αντιμετωπίζεται όπως η ενοικίαση δωματίων ενός ξενοδοχείου. Οι τομείς αυτοί καλύπτονται μόνο στο βαθμό που το αντικείμενο εμπίπτει στο πεδίο αρμοδιοτήτων της Κοινότητας. Επομένως, π.χ., η οργάνωση του σχολικού συστήματος, των δραστηριοτήτων και το περιεχόμενο των μαθημάτων, συμπεριλαμβανομένης της οργάνωσης της εκπαίδευσης για άτομα με αναπηρία, εναπόκεινται στα κράτη μέλη, ενώ μπορούν να προβλέπονται διαφορές στη μεταχείριση όσον αφορά την πρόσβαση σε θρησκευτικά εκπαιδευτικά ιδρύματα. Ένα σχολείο, π.χ., θα μπορούσε να οργανώσει ειδική παρουσίαση μόνο για παιδιά συγκεκριμένης ηλικίας, ενώ ένα σχολείο θρησκευτικής κατεύθυνσης θα επιτρεπόταν να οργανώνει σχολικές εκδρομές με θρησκευτικό θέμα.

Το κείμενο καθιστά σαφές ότι ζητήματα που αφορούν την οικογενειακή κατάσταση, συμπεριλαμβανομένης της υιοθεσίας, εκφεύγουν του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας. Το πεδίο αυτό περιλαμβάνει τα δικαιώματα αναπαραγωγής. Τα κράτη μέλη εξακολουθούν να είναι ελεύθερα να αποφασίζουν κατά πόσον θα θεσπίσουν και θα αναγνωρίσουν τη νόμιμη δηλωμένη συμβίωση. Ωστόσο, από τη στιγμή που το εθνικό δίκαιο αναγνωρίζει αυτές τις σχέσεις ως ανάλογες των συζυγικών σχέσεων, τότε εφαρμόζεται η αρχή της ίσης μεταχείρισης²¹.

²¹ Απόφαση του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 1.4.2008 στην υπόθεση C-267/06 Tadao Maruko.

Το άρθρο 3 ορίζει ότι η οδηγία δεν καλύπτει την εθνική νομοθεσία που αφορά τον λαϊκό χαρακτήρα του κράτους και των θεσμών του, ούτε το καθεστώς των θρησκευτικών οργανώσεων. Ως εκ τούτου, τα κράτη μέλη μπορούν να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν στους μαθητές να φέρουν ή να επιδεικνύουν θρησκευτικά σύμβολα στα σχολεία. Δεν καλύπτονται επίσης οι διαφορές μεταχείρισης λόγω ιθαγενείας.

Άρθρο 4: Ίση μεταχείριση των ατόμων με αναπηρία

Η αποτελεσματική πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στην κοινωνική προστασία, τα κοινωνικά πλεονεκτήματα, η υγειονομική περίθαλψη και η εκπαίδευση, καθώς και η πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες διαθέσιμων στο κοινό, συμπεριλαμβανομένης της στέγασης, και η παροχή αυτών, πρέπει να εξασφαλίζονται εκ των προτέρων. Εξαιρέση από αυτή την υποχρέωση προβλέπεται σε περίπτωση που η εν λόγω υποχρέωση θα συνεπαγόταν δυσανάλογη επιβάρυνση ή θα απαιτούσε σημαντικές αλλαγές στο προϊόν ή την υπηρεσία.

Σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να απαιτηθούν μεμονωμένα μέτρα εύλογων προσαρμογών ώστε να εξασφαλιστεί αποτελεσματική πρόσβαση για ένα συγκεκριμένο άτομο με αναπηρία. Όπως και παραπάνω, αυτό ισχύει μόνο σε περίπτωση που δεν συνεπάγεται δυσανάλογη επιβάρυνση. Παρέχεται μη εξαντλητικός κατάλογος των παραγόντων που θα μπορούσαν να λαμβάνονται υπόψη για την αξιολόγηση του κατά πόσον η επιβάρυνση είναι δυσανάλογη ή όχι, έτσι ώστε να συνυπολογίζεται η ιδιαίτερη κατάσταση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και των πολύ μικρών επιχειρήσεων.

Η έννοια των εύλογων προσαρμογών υπάρχει ήδη στον τομέα της απασχόλησης με την οδηγία 2000/78/EK. Ως εκ τούτου, τα κράτη μέλη και οι επιχειρήσεις έχουν εμπειρία όσον αφορά την εφαρμογή της έννοιας αυτής. Εκείνο που ίσως είναι κατάλληλο για μια μεγάλη εταιρεία ή για έναν δημόσιο φορέα μπορεί να μην ενδείκνυται για μια μικρή ή μεσαία επιχείρηση. Η απαίτηση να υπάρξουν εύλογες προσαρμογές δεν συνεπάγεται μόνο υλικές τροποποιήσεις αλλά μπορεί να απαιτεί εναλλακτικά μέσα παροχής υπηρεσιών.

Άρθρο 5: Θετική δράση

Αυτή η διάταξη είναι κοινή σε όλες τις οδηγίες του άρθρου 13. Είναι σαφές ότι σε πολλές περιπτώσεις η τυπική ισότητα δεν συνεπάγεται και ισότητα στην πράξη. Ενδέχεται να χρειαστεί να εφαρμοστούν ειδικά μέτρα ώστε να προληφθούν και να διορθωθούν περιπτώσεις ανισότητας. Τα κράτη μέλη έχουν διαφορετικές παραδόσεις και πρακτικές όσον αφορά τη θετική δράση. Το εν λόγω άρθρο επιτρέπει στα κράτη μέλη να προβλέπουν τη θετική δράση αλλά δεν καθιστούν την παροχή της υποχρεωτική.

Άρθρο 6: Ελάχιστες απαιτήσεις

Η εν λόγω διάταξη είναι κοινή σε όλες τις οδηγίες του άρθρου 13. Επιτρέπει στα κράτη μέλη να παρέχουν υψηλότερο επίπεδο προστασίας από εκείνο που εξασφαλίζεται δυνάμει της οδηγίας και επιβεβαιώνει ότι δεν πρέπει να μειωθεί το επίπεδο προστασίας έναντι των διακρίσεων το οποίο παρέχεται ήδη από τα κράτη μέλη κατά την εκτέλεση της οδηγίας.

Άρθρο 7: Προάσπιση των δικαιωμάτων

Η εν λόγω διάταξη είναι κοινή σε όλες τις οδηγίες του άρθρου 13. Οι πολίτες θα πρέπει να είναι σε θέση να ασκούν το δικαίωμά τους να μην γίνονται θύματα διακρίσεων. Ως εκ τούτου, το εν λόγω άρθρο προβλέπει ότι τα πρόσωπα που πιστεύουν ότι έχουν υποστεί διακρίσεις πρέπει να μπορούν να χρησιμοποιούν διοικητικές ή δικαστικές διαδικασίες, ακόμη και μετά τη λήξη της σχέσης στο πλαίσιο της οποίας φέρεται να συντελέστηκαν οι διακρίσεις,

σύμφωνα με την απόφαση του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στην υπόθεση Coote²².

Το δικαίωμα στην αποτελεσματική έννομη προστασία ενισχύεται με την παροχή του δικαιώματος στις οργανώσεις που έχουν έννομο συμφέρον για την καταπολέμηση των διακρίσεων να βοηθούν τα θύματα των διακρίσεων στο πλαίσιο δικαστικών ή διοικητικών διαδικασιών. Οι εθνικοί κανόνες σχετικά με τις προθεσμίες για την έναρξη εφαρμογής μέτρων δεν τίγονται από την παρούσα διάταξη.

Άρθρο 8: Βάρος της απόδειξης

Η εν λόγω διάταξη είναι κοινή σε όλες τις οδηγίες του άρθρου 13. Σύμφωνα με τον γενικό κανόνα που ισχύει στις δικαστικές διαδικασίες, το πρόσωπο που προβάλλει κάποιον ισχυρισμό είναι υποχρεωμένο και να τον αποδείξει. Ωστόσο, σε περιπτώσεις διακρίσεων, είναι συχνά εξαιρετικά δύσκολο να αποκτηθούν τα απαραίτητα στοιχεία που θα αποδεικνύουν το βάσιμο της υπόθεσης, δεδομένου ότι τα στοιχεία αυτά βρίσκονται συχνά στα χέρια του ενάγοντα. Το πρόβλημα αυτό αναγνωρίστηκε από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων²³ και από τον κοινοτικό νομοθέτη στην οδηγία 97/80/ΕΚ²⁴.

Η μετατόπιση του βάρους της απόδειξης εφαρμόζεται σε όλες τις περιπτώσεις φερόμενης παραβίασης της αρχής της ίσης μεταχείρισης, συμπεριλαμβανομένων των περιπτώσεων που αφορούν ενώσεις και οργανώσεις στο πλαίσιο του άρθρου 7 παράγραφος 2. Όπως και στις προηγούμενες οδηγίες, αυτή η μετατόπιση του βάρους της απόδειξης δεν εφαρμόζεται σε περιπτώσεις όπου το ποινικό δίκαιο χρησιμοποιείται για την εκδίκαση καταγγελιών περί φερόμενων διακρίσεων.

Άρθρο 9: Προστασία έναντι αντιποίνων

Η εν λόγω διάταξη είναι κοινή σε όλες τις οδηγίες του άρθρου 13. Η αποτελεσματική έννομη προστασία πρέπει να περιλαμβάνει την προστασία από αντεκδίκηση. Ο κίνδυνος αντεκδίκησης μπορεί να αποτρέπει τα θύματα διακρίσεων από την άσκηση των δικαιωμάτων τους και, για το λόγο αυτό, τα άτομα πρέπει να προστατεύονται από οποιαδήποτε δυσμενή μεταχείριση λόγω της άσκησης των δικαιωμάτων που παρέχει η οδηγία. Το εν λόγω άρθρο είναι το ίδιο με το αντίστοιχο άρθρο των οδηγιών 2000/43/ΕΚ και 2000/78/ΕΚ.

Άρθρο 10: Διάδοση πληροφοριών

Η εν λόγω διάταξη είναι κοινή σε όλες τις οδηγίες του άρθρου 13. Όπως προκύπτει από την πείρα και τις σφυγμομετρήσεις, τα άτομα λαμβάνουν εσφαλμένες ή ανεπαρκείς πληροφορίες σχετικά με τα δικαιώματά τους. Όσο πιο αποτελεσματικό είναι το σύστημα της ενημέρωσης του κοινού και της πρόληψης, τόσο μικρότερη είναι η ανάγκη για μεμονωμένα μέσα έννομης προστασίας. Αυτό αναπαράγει ισοδύναμες διατάξεις των οδηγιών 2000/43/ΕΚ, 2000/78/ΕΚ και 2002/113/ΕΚ.

Άρθρο 11: Διάλογος με τους ενδιαφερομένους

Η εν λόγω διάταξη είναι κοινή σε όλες τις οδηγίες του άρθρου 13. Στόχος της διάταξης αυτής είναι να προωθηθεί ο διάλογος μεταξύ των αρμόδιων δημόσιων αρχών και φορέων όπως οι μη κυβερνητικές οργανώσεις που έχουν έννομο συμφέρον να συμβάλουν στην καταπολέμηση

²² Υπόθεση C-185/97 [1998] Συλλ. I-5199.

²³ Υπόθεση 109/88 «Danfoss» [1989] Συλλ. 03199.

²⁴ ΕΕ L 14 της 20.1.1998.

των διακρίσεων λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού. Παρόμοια διάταξη περιλαμβάνεται στις προηγούμενες οδηγίες για την απαγόρευση των διακρίσεων.

Άρθρο 12: Φορείς για την προώθηση της ίσης μεταχείρισης

Η εν λόγω διάταξη είναι κοινή σε δύο οδηγίες του άρθρου 13. Το εν λόγω άρθρο απαιτεί από τα κράτη μέλη να έχουν έναν ή περισσότερους φορείς («φορέας ισότητας») σε εθνικό επίπεδο για την προώθηση της ίσης μεταχείρισης όλων των προσώπων χωρίς διακρίσεις λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.

Το άρθρο αυτό αναπαράγει τις διατάξεις της οδηγίας 2000/43/EK στο βαθμό που αφορούν την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες διαθέσιμων στο κοινό και την παροχή αυτών και βασίζεται σε ισοδύναμες διατάξεις των οδηγιών 2002/73/EK²⁵ και 2004/113/EK. Το εν λόγω άρθρο ορίζει ελάχιστες αρμοδιότητες που εφαρμόζονται για φορείς σε εθνικό επίπεδο οι οποίοι πρέπει να λειτουργούν ανεξάρτητα για να προωθούν την αρχή της ίσης μεταχείρισης. Τα κράτη μέλη μπορούν να αποφασίζουν ότι αυτοί οι φορείς θα είναι ίδιοι με τους φορείς που έχουν ήδη δημιουργηθεί δυνάμει των προηγούμενων οδηγιών.

Είναι τόσο δύσκολο όσο και δαπανηρό για τους ιδιώτες να υποβάλουν καταγγελία εάν πιστεύουν ότι έχουν υποστεί διακρίσεις. Ο καίριος ρόλος των φορέων ισότητας είναι να βοηθούν με ανεξαρτησία τα θύματα διακρίσεων. Οι φορείς αυτοί θα πρέπει επίσης να είναι σε θέση να διενεργούν ανεξάρτητες έρευνες σχετικά με τις διακρίσεις και να δημοσιεύουν εκθέσεις και συστάσεις για θέματα σχετικά με τις διακρίσεις.

Άρθρο 13: Συμμόρφωση

Η εν λόγω διάταξη είναι κοινή σε όλες τις οδηγίες του άρθρου 13. Η ίση μεταχείριση συνεπάγεται την εξάλειψη των διακρίσεων που προκύπτουν από νόμους, κανονισμούς ή διοικητικές διατάξεις. Ως εκ τούτου, η οδηγία απαιτεί από τα κράτη μέλη να καταργήσουν οποιεσδήποτε τέτοιες διατάξεις. Όπως και στην προηγούμενη νομοθεσία, η οδηγία απαιτεί επίσης να ακυρώνονται ή να τροποποιούνται οποιεσδήποτε διατάξεις που είναι αντίθετες με την αρχή της ίσης μεταχείρισης ή να υπάρχει η δυνατότητα ακύρωσης ή τροποποίησης σε περίπτωση αμφισβήτησής τους.

Άρθρο 14: Κυρώσεις

Η εν λόγω διάταξη είναι κοινή σε όλες τις οδηγίες του άρθρου 13. Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων²⁶, το κείμενο ορίζει ότι δεν πρέπει να υπάρχουν ανώτατα όρια όσον αφορά την αποζημίωση που πρέπει να καταβάλλεται σε περίπτωση παραβίασης της αρχής της ίσης μεταχείρισης. Η διάταξη αυτή δεν απαιτεί την επιβολή ποινικών κυρώσεων.

²⁵ Οδηγία 2002/73/EK για την τροποποίηση της οδηγίας 76/207/EOK του Συμβουλίου περί της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισεως ανδρών και γυναικών όσον αφορά την πρόσβαση στην απασχόληση, στην επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας (EE L 269 της 5.10.2002, σ. 15).

²⁶ Υπόθεση C-180/95 Draehmpaehl, Συλλ. 1997 I σ. 2195 και υπόθεση C-271/91 Marshall, Συλλ. 1993 I σ. 4367.

Άρθρο 15: Εφαρμογή

Η εν λόγω διάταξη είναι κοινή σε όλες τις οδηγίες του άρθρου 13. Παρέχει στα κράτη μέλη περίοδο δύο ετών για να μεταφέρουν την οδηγία στο εσωτερικό τους δίκαιο και για να κοινοποιήσουν στην Επιτροπή τις διατάξεις του εσωτερικού δικαίου. Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν ότι η υποχρέωση εξασφάλισης αποτελεσματικής πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία εφαρμόζεται μόνο τέσσερα έτη μετά την έκδοση της οδηγίας.

Άρθρο 16: Έκθεση

Η εν λόγω διάταξη είναι κοινή σε όλες τις οδηγίες του άρθρου 13. Απαιτεί από την Επιτροπή να υποβάλει έκθεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας, με βάση στοιχεία που προσκομίζουν τα κράτη μέλη. Η έκθεση θα συνυπολογίζει τις απόψεις των κοινωνικών εταίρων, των σχετικών ΜΚΟ και του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ.

Άρθρο 17: Έναρξη ισχύος

Η εν λόγω διάταξη είναι κοινή σε όλες τις οδηγίες του άρθρου 13. Η οδηγία θα αρχίσει να ισχύει την ημέρα της δημοσίευσής της στην Επίσημη Εφημερίδα.

Άρθρο 18: Αποδέκτες

Η εν λόγω διάταξη είναι κοινή σε όλες τις οδηγίες του άρθρου 13 και καθιστά σαφές ότι η οδηγία απευθύνεται στα κράτη μέλη.

Πρόταση

ΟΔΗΓΙΑΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης των προσώπων ανεξαρτήτως θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ,

Έχοντας υπόψη:

τη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, και ιδίως το άρθρο 13 παράγραφος 1,

την πρόταση της Επιτροπής²⁷,

τη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου²⁸,

τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής²⁹,

τη γνώμη της Επιτροπής των Περιφερειών³⁰,

Εκτιμώντας τα ακόλουθα:

- (1) Σύμφωνα με το άρθρο 6 της Συνθήκης, η Ευρωπαϊκή Ένωση θεμελιώνεται στις αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας, του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, καθώς και στο κράτος δικαίου, σε αρχές δηλαδή που είναι κοινές σε όλα τα κράτη μέλη. Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Ένωση σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως εξασφαλίζονται με την ευρωπαϊκή σύμβαση για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών και όπως προκύπτουν από τις συνταγματικές παραδόσεις που είναι κοινές στα κράτη μέλη, ως γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου.
- (2) Το δικαίωμα της ισονομίας και της προστασίας έναντι των διακρίσεων για όλους συνιστά καθολικό δικαίωμα που αναγνωρίζεται από την Οικουμενική Διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου, τη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεως κατά των γυναικών, τη Διεθνή Σύμβαση «περί καταργήσεως πάσης μορφής φυλετικών διακρίσεων», τα σύμφωνα των Ηνωμένων Εθνών για τα αστικά και πολιτικά δικαιώματα και τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα, τη σύμβαση του ΟΗΕ για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, την ευρωπαϊκή σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του

²⁷ ΕΕ C της, σ..

²⁸ ΕΕ C της, σ..

²⁹ ΕΕ C της, σ..

³⁰ ΕΕ C της, σ..

ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών και τον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη, στα οποία [όλα] τα κράτη μέλη είναι συμβαλλόμενα μέρη. Ειδικότερα, η σύμβαση του ΟΗΕ για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία περιλαμβάνει στον ορισμό των διακρίσεων την άρνηση εύλογων προσαρμογών .

- (3) Η παρούσα οδηγία σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και τηρεί τις θεμελιώδεις αρχές που αναγνωρίζονται ιδίως στο Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το άρθρο 10 του Χάρτη αναγνωρίζει το δικαίωμα στην ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας· το άρθρο 21 απαγορεύει τις διακρίσεις, συμπεριλαμβανομένων των διακρίσεων λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού· και το άρθρο 26 αναγνωρίζει το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρία να επωφελούνται από τα μέτρα που έχουν σχεδιαστεί για να εξασφαλίζεται η ανεξαρτησία των εν λόγω ατόμων.
- (4) Το ευρωπαϊκό έτος των ατόμων με ειδικές ανάγκες (2003), το ευρωπαϊκό έτος ίσων ευκαιριών για όλους (2007) και το ευρωπαϊκό έτος διαπολιτισμικού διαλόγου (2008) επισήμαναν τη συνεχιζόμενη ύπαρξη διακρίσεων αλλά και τα οφέλη της πολυμορφίας.
- (5) Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που διεξήχθη στις Βρυξέλλες στις 14 Δεκεμβρίου 2007 κάλεσε τα κράτη μέλη να εντείνουν τις προσπάθειές τους για την πρόληψη και την καταπολέμηση των διακρίσεων εντός και εκτός της αγοράς εργασίας³¹.
- (6) Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ζήτησε να επεκταθεί η προστασία έναντι των διακρίσεων στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης³².
- (7) Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στην ανακοίνωσή της με τίτλο «Ανανεωμένη κοινωνική ατζέντα: Ευκαιρίες, πρόσβαση και αλληλεγγύη στην Ευρώπη του 21ου αιώνα»³³, δήλωσε ότι στις κοινωνίες στις οποίες κάθε άτομο θεωρείται ισότιμο με τα υπόλοιπα κανένα τεχνητό εμπόδιο ή διάκριση οποιασδήποτε μορφής δεν πρέπει να εμποδίζει τα άτομα από την αξιοποίηση αυτών των ευκαιριών.
- (8) Η Κοινότητα εξέδωσε τρεις νομικές πράξεις³⁴ με βάση το άρθρο 13 παράγραφος 1 της συνθήκης ΕΚ με σκοπό την πρόληψη και την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλετικής και εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας και γενετήσιου προσανατολισμού. Οι εν λόγω πράξεις απέδειξαν την αξία την νομοθεσίας στην καταπολέμηση των διακρίσεων. Ειδικότερα, η οδηγία 2000/78/ΕΚ θεσπίζει ένα γενικό πλαίσιο για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία ανεξαρτήτως θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας και γενετήσιου προσανατολισμού. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά το βαθμό και τη μορφή της προστασίας από τις διακρίσεις για τους παραπάνω λόγους εκτός του τομέα της απασχόλησης.
- (9) Ως εκ τούτου, η νομοθεσία πρέπει να απαγορεύει τις διακρίσεις λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού σε διάφορους τομείς εκτός της αγοράς εργασίας, όπως στους τομείς της κοινωνικής προστασίας, της

³¹ Συμπεράσματα της Προεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις Βρυξέλλες στις 14 Δεκεμβρίου 2007, σημείο 50.

³² Ψήφισμα της 20ής Μαΐου 2008 [P6_TA-PROV(2008)0212].

³³ COM (2008) 412.

³⁴ Οδηγία 2000/43/ΕΚ, οδηγία 2000/78/ΕΚ και οδηγία 2004/113/ΕΚ.

εκπαίδευσης, καθώς και της πρόσβασης σε αγαθά και υπηρεσίες διαθέσιμων στο κοινό, συμπεριλαμβανομένης της στέγασης, και της παροχής αυτών. Πρέπει να προβλέπει επίσης μέτρα για την εξασφάλιση της ισότιμης πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία στους καλυπτόμενους τομείς.

- (10) Η οδηγία 2000/78/EK απαγορεύει τις διακρίσεις ως προς την πρόσβαση στην επαγγελματική κατάρτιση. Κρίνεται αναγκαίο να συμπληρωθεί αυτή η προστασία με επέκταση της απαγόρευσης των διακρίσεων στην εκπαίδευση που δεν θεωρείται επαγγελματική κατάρτιση.
- (11) Η παρούσα οδηγία πρέπει να εφαρμόζεται με την επιφύλαξη των αρμοδιοτήτων των κρατών μελών στους τομείς της εκπαίδευσης, της κοινωνικής ασφάλισης και της υγειονομικής περίθαλψης. Επίσης πρέπει να εφαρμόζεται με την επιφύλαξη του ουσιώδους ρόλου και της μεγάλης διακριτικής ευχέρειας των κρατών μελών όσον αφορά την παροχή, την ανάθεση και την οργάνωση υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος.
- (12) Οι διακρίσεις θεωρείται ότι περιλαμβάνουν τις άμεσες και τις έμμεσες διακρίσεις, την παρενόχληση, τις υποκινούμενες διακρίσεις και την άρνηση εύλογων προσαρμογών.
- (13) Κατά την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού, σκοπός της Κοινότητας θα πρέπει να είναι, σύμφωνα με το άρθρο 3 παράγραφος 2 της συνθήκης ΕΚ, η εξάλειψη των διακρίσεων και η προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών, ιδίως αφού οι γυναίκες πέφτουν συχνά θύματα πολλαπλών διακρίσεων.
- (14) Η αξιολόγηση των πραγματικών περιστατικών βάσει των οποίων μπορεί να προβληθεί ο ισχυρισμός ότι υπήρξαν άμεσες ή έμμεσες διακρίσεις πρέπει να εξακολουθεί να εμπίπτει στην αρμοδιότητα των εθνικών δικαστικών ή άλλων αρμόδιων φορέων σύμφωνα με τους κανόνες της εθνικής νομοθεσίας ή πρακτικής. Αυτοί οι κανόνες μπορεί να προβλέπουν, ειδικότερα, ότι οι έμμεσες διακρίσεις πρέπει να τεκμηριώνονται με οποιοδήποτε μέσο, συμπεριλαμβανομένων των στατιστικών στοιχείων.
- (15) Στην παροχή ασφαλιστικών, τραπεζικών και άλλων οικονομικών υπηρεσιών χρησιμοποιούνται αναλογιστικοί παράγοντες και παράγοντες κινδύνου που σχετίζονται με την αναπηρία και την ηλικία. Αυτοί οι παράγοντες δεν πρέπει να θεωρείται ότι αποτελούν διακρίσεις όταν αποδεικνύονται καθοριστικοί για την εκτίμηση του κινδύνου.
- (16) Όλα τα άτομα απολαύουν την ελευθερία σύναψης συμβάσεων, συμπεριλαμβανομένης της ελευθερίας επιλογής αντισυμβαλλομένου για μια συναλλαγή. Η παρούσα οδηγία δεν πρέπει να εφαρμόζεται σε οικονομικές συναλλαγές που πραγματοποιούνται από πρόσωπα για τα οποία οι εν λόγω συναλλαγές δεν συνιστούν την επαγγελματική ή εμπορική τους δραστηριότητα.
- (17) Είναι σημαντικό η απαγόρευση των διακρίσεων να σεβαστεί άλλα θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας του ιδιωτικού και του οικογενειακού βίου και των συναλλαγών που διεξάγονται στο πλαίσιο αυτό, καθώς και της ελευθερίας θρησκείας και της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται με την επιφύλαξη του εθνικού δικαίου περί

οικογενειακής καταστάσεως, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων αναπαραγωγής. Εφαρμόζεται επίσης με την επιφύλαξη του λαϊκού χαρακτήρα του κράτους, των κρατικών οργανισμών ή φορέων ή της εκπαίδευσης.

- (18) Τα κράτη μέλη είναι αρμόδια για την οργάνωση και το περιεχόμενο της εκπαίδευσης. Η ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Βελτίωση των ικανοτήτων για τον 21ο αιώνα: ατζέντα για την ευρωπαϊκή συνεργασία στο σχολικό τομέα» επισημαίνει την ανάγκη να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στα μειονεκτούντα παιδιά και στα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Ειδικότερα, η εθνική νομοθεσία δύναται να προβλέπει διαφορές ως προς την πρόσβαση σε εκπαιδευτικά ιδρύματα βάσει θρησκείας ή πεποιθήσεων. Τα κράτη μέλη μπορούν επίσης να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν στους μαθητές να φέρουν ή να επιδεικνύουν θρησκευτικά σύμβολα στο σχολείο.
- (19) Η Ευρωπαϊκή Ένωση, στη δήλωσή της αριθ. 11 σχετικά με το καθεστώς των εκκλησιών και των μη ομολογιακών ενώσεων, η οποία επισυνάπτεται στην τελική πράξη της συνθήκης του Άμστερνταμ, αναγνωρίζει ρητώς ότι σέβεται και δεν θίγει το καθεστώς που έχουν σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο οι εκκλησίες και οι θρησκευτικές ενώσεις ή κοινότητες στα κράτη μέλη και ότι σέβεται παρομοίως το καθεστώς των φιλοσοφικών και μη ομολογιακών οργανώσεων. Τα μέτρα που επιτρέπουν στα άτομα με αναπηρία να έχουν αποτελεσματική και χωρίς διακρίσεις πρόσβαση στους τομείς που καλύπτονται από την παρούσα οδηγία αποτελούν σημαντικό στοιχείο για την εξασφάλιση πλήρους ισότητας στην πράξη. Επιπροσθέτως, σε ορισμένες περιπτώσεις ενδέχεται να κριθεί αναγκαία η λήψη μεμονωμένων μέτρων για εύλογες προσαρμογές, ώστε να εξασφαλίζεται η εν λόγω πρόσβαση. Σε καμία από αυτές τις περιπτώσεις δεν απαιτούνται μέτρα που θα συνεπάγονταν δυσανάλογη ή περιττή επιβάρυνση. Για να εκτιμηθεί κατά πόσον η επιβάρυνση είναι δυσανάλογη, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη ορισμένοι παράγοντες, συμπεριλαμβανομένων του μεγέθους, των πόρων και της φύσης του οργανισμού. Η αρχή των εύλογων προσαρμογών και της δυσανάλογης επιβάρυνσης θεσπίζεται στην οδηγία 2000/78/EK και στη σύμβαση του ΟΗΕ για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.
- (20) Οι νομικές απαιτήσεις³⁵ και τα πρότυπα για την προσβασιμότητα έχουν καθιερωθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο σε ορισμένους τομείς, ενώ το άρθρο 16 του κανονισμού 1083/2006 του Συμβουλίου, της 11ης Ιουλίου 2006, για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1260/1999³⁶ ορίζει ότι η δυνατότητα πρόσβασης για τα άτομα με αναπηρία αποτελεί ένα από τα κριτήρια που πρέπει να τηρούνται κατά τον καθορισμό επιχειρήσεων που συγχρηματοδοτούνται από τα Ταμεία. Το Συμβούλιο έχει επίσης τονίσει την ανάγκη για τη λήψη μέτρων με σκοπό να εξασφαλιστεί η δυνατότητα πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία στις πολιτιστικές υποδομές και τις πολιτιστικές δραστηριότητες³⁷.
- (21) Η απαγόρευση των διακρίσεων δεν πρέπει να θίγει τη διατήρηση ή τη θέσπιση, από τα κράτη μέλη, μέτρων τα οποία προλαμβάνουν ή αντισταθμίζουν τα μειονεκτήματα που υφίσταται ομάδα ατόμων συγκεκριμένης θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού. Αυτά τα μέτρα δύνανται να επιτρέπουν τη

³⁵ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1107/2006 και κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1371/2007.

³⁶ ΕΕ L 210 της 31.7.2006, σ. 25. Κανονισμός όπως τροποποιήθηκε τελευταία με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1989/2006 (ΕΕ L 411 της 30.12.2006, σ. 6).

³⁷ ΕΕ C 134 της 7.6.2003, σ. 7.

δημιουργία οργανώσεων ατόμων συγκεκριμένης θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού όταν ο βασικός στόχος τους είναι η προώθηση των ιδιαίτερων αναγκών των εν λόγω ατόμων.

- (22) Η παρούσα οδηγία καθορίζει τις ελάχιστες απαιτήσεις, δίνοντας έτσι στα κράτη μέλη τη δυνατότητα θέσπισης ή διατήρησης πιο ευνοϊκών διατάξεων. Η εφαρμογή της παρούσας οδηγίας δεν θα πρέπει να χρησιμεύσει ως δικαιολογία για ενδεχόμενη οπισθοδρόμηση σε σχέση με την ισχύουσα κατάσταση στα κράτη μέλη.
- (23) Τα άτομα που έχουν υποστεί διακρίσεις λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού πρέπει να διαθέτουν κατάλληλα μέσα έννομης προστασίας. Για να υπάρξει πιο αποτελεσματικό επίπεδο προστασίας, οι ενώσεις, οι οργανώσεις και άλλα νομικά πρόσωπα θα πρέπει επίσης να δύνανται να κινήσουν διαδικασίες –όπως εξ ονόματος κάποιου θύματος ή προς υπεράσπισή του– με την επιφύλαξη των εθνικών δικονομικών κανόνων όσον αφορά την εκπροσώπηση και την υπεράσπιση ενώπιον των δικαστηρίων.
- (24) Όταν υπάρχει εκ πρώτης όψεως περίπτωση διακρίσεων, οι κανόνες σχετικά με το βάρος της απόδειξης πρέπει να προσαρμόζονται και, για να εφαρμοστεί αποτελεσματικά η αρχή της ίσης μεταχείρισης, το βάρος της απόδειξης πρέπει να μεταφέρεται εκ νέου στον εναγόμενο, όταν προσάγονται στοιχεία που αποδεικνύουν τις εν λόγω διακρίσεις. Ωστόσο, δεν εναπόκειται στον εναγόμενο να αποδείξει ότι ο ενάγων πιστεύει σε συγκεκριμένη θρησκεία ή έχει συγκεκριμένες πεποιθήσεις, παρουσιάζει συγκεκριμένη αναπηρία, έχει συγκεκριμένη ηλικία ή συγκεκριμένο γενετήσιο προσανατολισμό.
- (25) Η αποτελεσματική εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης απαιτεί κατάλληλη δικαστική προστασία έναντι αντιποίνων.
- (26) Το Συμβούλιο, στο ψήφισμά του σχετικά με τη συνέχεια του Ευρωπαϊκού Έτους ίσων ευκαιριών για όλους (2007), ζητούσε να συνδεθεί πλήρως η κοινωνία των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων των οργανώσεων που εκπροσωπούν τα άτομα που διατρέχουν κίνδυνο να υποστούν διακρίσεις, τους κοινωνικούς εταίρους και τους άμεσα ενδιαφερόμενους παράγοντες, με το σχεδιασμό πολιτικών και προγραμμάτων που αποσκοπούν στην αποτροπή των διακρίσεων και την προώθηση της ισότητας και των ίσων ευκαιριών, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο.
- (27) Η πείρα που έχει αποκτηθεί από την εφαρμογή των οδηγιών 2000/43/EK και 2004/113/EK αποδεικνύει ότι η προστασία από τις διακρίσεις που γίνονται για τους λόγους που καλύπτονται από την παρούσα οδηγία θα ενισχυθεί από την ύπαρξη ενός ή περισσότερων φορέων σε κάθε κράτος μέλος που θα είναι αρμόδιοι για την ανάλυση των σχετικών προβλημάτων, την εξέταση πιθανών λύσεων και την παροχή συγκεκριμένης βοήθειας στα θύματα διακρίσεων.
- (28) Αυτοί οι φορείς, κατά την άσκηση των εξουσιών τους και κατά την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που υπέχουν δυνάμει της παρούσας οδηγίας, πρέπει να λειτουργούν κατά τρόπο που να συνάδει με τις αρχές του Παρισιού των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με το καθεστώς και τη λειτουργία των εθνικών φορέων για την προάσπιση και την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

- (29) Τα κράτη μέλη πρέπει να προβλέπουν ουσιαστικές, αναλογικές και αποτρεπτικές κυρώσεις σε περίπτωση παράβασης των υποχρεώσεων που απορρέουν από την παρούσα οδηγία.
- (30) Σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας, όπως ορίζονται στο άρθρο 5 της συνθήκης ΕΚ, ο στόχος της παρούσας οδηγίας –δηλαδή η εξασφάλιση κοινού επιπέδου προστασίας έναντι των διακρίσεων σε όλα τα κράτη μέλη– δεν μπορεί να επιτευχθεί επαρκώς από τα κράτη μέλη και, επομένως, λόγω της κλίμακας και του αντίκτυπου της προτεινόμενης δράσης, μπορεί να επιτευχθεί καλύτερα σε επίπεδο Κοινότητας. Η παρούσα οδηγία δεν υπερβαίνει τα αναγκαία όρια για την επίτευξη αυτών των στόχων.
- (31) Σύμφωνα με την παράγραφο 34 της διοργανικής συμφωνίας για τη βελτίωση της νομοθεσίας, τα κράτη μέλη παροτρύνονται, αφενός, να καταρτίζουν, προς ίδια χρήση και προς όφελος της Κοινότητας, τους δικούς τους πίνακες, οι οποίοι αποτυπώνουν, στο μέτρο του δυνατού, την αντιστοιχία μεταξύ της παρούσας οδηγίας και των μέτρων μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο και, αφετέρου, να δημοσιοποιούν τους εν λόγω πίνακες,

ΕΞΕΔΩΣΕ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΟΔΗΓΙΑ:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 1 *Σκοπός*

Η παρούσα οδηγία θεσπίζει πλαίσιο για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού, με στόχο την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης στα κράτη μέλη σε τομείς άλλους από τους τομείς της απασχόλησης και της εργασίας.

Άρθρο 2 *Η έννοια των διακρίσεων*

1. Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, η «αρχή της ίσης μεταχείρισης» σημαίνει την απουσία άμεσων ή έμμεσων διακρίσεων για οποιονδήποτε από τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 1.

2. Για τους σκοπούς της παραγράφου 1:

α) συντρέχει άμεση διάκριση όταν, για έναν από τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 1, ένα πρόσωπο υφίσταται μεταχείριση λιγότερο ευνοϊκή από αυτήν την οποία υφίσταται, υπέστη ή θα υφίστατο σε ανάλογη περίπτωση ένα άλλο πρόσωπο·

β) συντρέχει έμμεση διάκριση όταν μια φαινομενικά ουδέτερη διάταξη, κριτήριο ή πρακτική θα έθετε άτομα συγκεκριμένης θρησκείας ή πεποιθήσεων, συγκεκριμένης αναπηρίας, συγκεκριμένης ηλικίας ή συγκεκριμένου γενετήσιου προσανατολισμού σε μειονεκτική θέση έναντι άλλων προσώπων, εκτός αν αυτή η διάταξη, κριτήριο ή πρακτική δικαιολογείται αντικειμενικά από θεμιτό σκοπό και τα μέσα για την επίτευξη αυτού του σκοπού είναι πρόσφορα και αναγκαία.

3. Η παρενόχληση νοείται ως μια μορφή διακρίσεων κατά την έννοια της παραγράφου 1, εφόσον σημειώνεται ανεπιθύμητη συμπεριφορά που συνδέεται με έναν από τους λόγους του άρθρου 1 με σκοπό ή αποτέλεσμα την προσβολή της αξιοπρέπειας ενός προσώπου και τη δημιουργία εκφοβιστικού, εχθρικού, εξευτελιστικού, ταπεινωτικού ή προσβλητικού περιβάλλοντος.

4. Εντολή για την εισαγωγή διακρίσεων κατά προσώπων για οποιονδήποτε από τους λόγους του άρθρου 1 νοείται ως διάκριση κατά την έννοια της παραγράφου 1.

5. Η άρνηση εύλογων προσαρμογών σε μια ιδιαίτερη περίπτωση, όπως προβλέπεται στο άρθρο 4 παράγραφος 1 στοιχείο β) της παρούσας οδηγίας όσον αφορά τα άτομα με αναπηρία, θεωρείται διάκριση κατά την έννοια της παραγράφου 1.

6. Με την επιφύλαξη της παραγράφου 2, τα κράτη μέλη δύνανται να ορίσουν ότι η διαφορά μεταχείρισης λόγω ηλικίας δεν συνιστά διάκριση, εάν, στο πλαίσιο του εθνικού δικαίου, δικαιολογείται από θεμιτό σκοπό και εάν τα μέσα για την επίτευξη του σκοπού αυτού είναι πρόσφορα και αναγκαία. Ειδικότερα, η παρούσα οδηγία δεν αποκλείει τον καθορισμό συγκεκριμένης ηλικίας για την πρόσβαση σε κοινωνικές παροχές, στην εκπαίδευση και σε ορισμένα αγαθά ή υπηρεσίες.

7. Με την επιφύλαξη της παραγράφου 2, κατά την παροχή χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, τα κράτη μέλη δύνανται να επιτρέπουν αναλογικές διαφορές μεταχείρισης όταν, για το υπό εξέταση προϊόν, η χρήση της ηλικίας ή της αναπηρίας είναι καθοριστικός παράγοντας για την εκτίμηση του κινδύνου βάσει σημαντικών και αξιόπιστων αναλογιστικών ή στατιστικών στοιχείων.

8. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται με την επιφύλαξη των γενικών μέτρων που ορίζονται στο εθνικό δίκαιο τα οποία, σε μια δημοκρατική κοινωνία, είναι αναγκαία για τη δημόσια ασφάλεια, τη διατήρηση της δημόσιας τάξης και την πρόληψη ποινικών αδικημάτων, την προστασία της υγείας και την προάσπιση των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων.

Άρθρο 3 *Πεδίο εφαρμογής*

1. Εντός των ορίων των εξουσιών που ανατίθενται στην Κοινότητα, η απαγόρευση των διακρίσεων εφαρμόζεται σε όλα τα πρόσωπα, τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων φορέων, όσον αφορά:

α) την κοινωνική προστασία, συμπεριλαμβανομένων της κοινωνικής ασφάλισης και της υγειονομικής περίθαλψης·

β) τα κοινωνικά πλεονεκτήματα·

γ) την εκπαίδευση·

δ) την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες διαθέσιμων στο κοινό, συμπεριλαμβανομένης της στέγασης, και την παροχή αυτών.

Το στοιχείο δ) εφαρμόζεται σε πρόσωπα μόνο στο βαθμό που επιτελούν την επαγγελματική ή εμπορική δραστηριότητά τους.

2. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται με την επιφύλαξη της εθνικής νομοθεσίας περί οικογενειακής καταστάσεως και δικαιωμάτων αναπαραγωγής.

3. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται με την επιφύλαξη των υποχρεώσεων των κρατών μελών όσον αφορά το περιεχόμενο της διδασκαλίας, των δραστηριοτήτων και την οργάνωση των εκπαιδευτικών συστημάτων τους, συμπεριλαμβανομένης της παροχής ειδικής αγωγής. Τα κράτη μέλη δύνανται να προβλέπουν διαφορές μεταχείρισης όσον αφορά την πρόσβαση σε εκπαιδευτικά ιδρύματα βάσει θρησκείας ή πεποιθήσεων.

4. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται με την επιφύλαξη της εθνικής νομοθεσίας με την οποία εξασφαλίζεται ο λαϊκός χαρακτήρας του κράτους, των κρατικών οργανισμών ή φορέων ή της εκπαίδευσης, ή τα οποία αφορούν το καθεστώς και τις δραστηριότητες των εκκλησιών και άλλων οργανισμών που λειτουργούν βάσει θρησκείας ή πεποιθήσεων. Επίσης εφαρμόζεται με την επιφύλαξη της εθνικής νομοθεσίας που προωθεί την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών.

5. Η παρούσα οδηγία δεν καλύπτει τις διαφορές μεταχείρισης λόγω υπηκοότητας και δεν θίγει τις διατάξεις και τις προϋποθέσεις που αφορούν την εισδοχή και την παραμονή υπηκόων τρίτων χωρών και απατρίδων στην επικράτεια των κρατών μελών, ούτε τη μεταχείριση που απορρέει από τη νομική κατάσταση των εν λόγω υπηκόων τρίτων χωρών ή απατρίδων.

Άρθρο 4

Τση μεταχείριση των ατόμων με αναπηρία

1. Για να εξασφαλιστεί η συμμόρφωση με την αρχή της ίσης μεταχείρισης όσον αφορά τα άτομα με αναπηρία:

α) Τα μέτρα που είναι αναγκαία για να μπορέσουν τα άτομα με αναπηρία να έχουν αποτελεσματική και χωρίς διακρίσεις πρόσβαση στην κοινωνική προστασία, τα κοινωνικά πλεονεκτήματα, την υγειονομική περίθαλψη, την εκπαίδευση, καθώς και την παροχή αγαθών και υπηρεσιών διαθέσιμων στο κοινό, συμπεριλαμβανομένης της στέγασης και των μεταφορών, πρέπει να προβλέπονται εκ των προτέρων, όπως με κατάλληλες τροποποιήσεις ή προσαρμογές. Αυτά τα μέτρα δεν πρέπει να συνεπάγονται δυσανάλογη επιβάρυνση ούτε να απαιτούν θεμελιώδη μεταβολή της εν λόγω κοινωνικής προστασίας, κοινωνικών πλεονεκτημάτων, υγειονομικής περίθαλψης, εκπαίδευσης ή αγαθών και υπηρεσιών ή να απαιτούν την πρόβλεψη εναλλακτικών λύσεων.

β) Προβλέπεται η υποχρέωση να εξασφαλίζεται αποτελεσματική και χωρίς διακρίσεις πρόσβαση και να πραγματοποιούνται, εάν κριθούν σκόπιμες σε ιδιαίτερες περιπτώσεις, εύλογες προσαρμογές, εκτός αν η υποχρέωση αυτή θα συνεπαγόταν δυσανάλογη επιβάρυνση.

2. Για να αξιολογηθεί κατά πόσον τα μέτρα που είναι αναγκαία για τη συμμόρφωση με την παράγραφο 1 θα συνιστούσαν δυσανάλογη επιβάρυνση, λαμβάνονται ιδίως υπόψη το μέγεθος και οι πόροι του οργανισμού, η φύση του, το εκτιμώμενο κόστος, ο κύκλος ζωής των αγαθών και των υπηρεσιών, καθώς και τα πιθανά οφέλη της αυξημένης πρόσβασης για τα άτομα με αναπηρία. Η επιβάρυνση δεν είναι δυσανάλογη όταν αντισταθμίζεται επαρκώς με μέτρα που εφαρμόζονται ήδη στο πλαίσιο της πολιτικής ίσης μεταχείρισης που ασκεί το οικείο κράτος μέλος.

3. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται με την επιφύλαξη των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου ή των εθνικών διατάξεων που διέπουν την προσβασιμότητα ιδιαίτερων αγαθών ή υπηρεσιών.

Άρθρο 5
Θετική δράση

Για να εξασφαλιστεί πλήρης ισότητα στην πράξη, η αρχή της ίσης μεταχείρισης δεν εμποδίζει κανένα κράτος μέλος από το να διατηρεί ή να εκδίδει ειδικά μέτρα για να αποτρέπει ή να αντισταθμίζει τα μειονεκτήματα που συνδέονται με θρησκεία ή πεποιθήσεις, αναπηρία, ηλικία ή γενετήσιο προσανατολισμό.

Άρθρο 6
Ελάχιστες απαιτήσεις

1. Τα κράτη μέλη δύνανται να θεσπίζουν ή να διατηρούν διατάξεις που είναι ευνοϊκότερες για την προστασία της αρχής της ίσης μεταχείρισης από εκείνες που προβλέπονται στην παρούσα οδηγία.

2. Η εφαρμογή της παρούσας οδηγίας σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να αποτελέσει λόγο για τη μείωση του επιπέδου προστασίας έναντι των διακρίσεων το οποίο παρέχεται ήδη από τα κράτη μέλη στους τομείς που καλύπτονται από την παρούσα οδηγία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II

ΕΝΝΟΜΑ ΜΕΣΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΒΟΛΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Άρθρο 7
Προάσπιση των δικαιωμάτων

1. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι κάθε πρόσωπο που θεωρεί ότι έχει υποστεί βλάβη από τη μη τήρηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης, ακόμη και εάν η σχέση στο πλαίσιο της οποίας εικάζεται ότι σημειώθηκε η διάκριση έχει λήξει, έχει πρόσβαση σε δικαστικές και/ή διοικητικές διαδικασίες, συμπεριλαμβανομένων, όπου κρίνεται ενδεδειγμένο, διαδικασιών συνδιαλλαγής, για την πραγμάτωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από την παρούσα οδηγία.

2. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι οι ενώσεις, οργανώσεις ή άλλα νομικά πρόσωπα, που έχουν, σύμφωνα με τα κριτήρια της εθνικής τους νομοθεσίας, έννομο συμφέρον να εξασφαλίσουν ότι τηρούνται οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας, μπορούν να κινήσουν, είτε εξ ονόματος του ενάγοντος είτε προς υπεράσπισή του, και με την έγκρισή του, κάθε δικαστική και/ή διοικητική διαδικασία που προβλέπονται για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από την παρούσα οδηγία.

3. Οι παράγραφοι 1 και 2 εφαρμόζονται με την επιφύλαξη των εθνικών διατάξεων για τις προθεσμίες άσκησης αγωγής όσον αφορά την αρχή της ίσης μεταχείρισης.

Άρθρο 8
Βάρος της απόδειξης

1. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα, σύμφωνα με το εθνικό δικαστικό τους σύστημα, για να εξασφαλίζουν ότι, όταν ένα πρόσωπο που θεωρεί ότι έχει υποστεί βλάβη από τη μη τήρηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης εκθέτει, ενώπιον δικαστηρίου ή άλλης αρμόδιας αρχής, πραγματικά περιστατικά από τα οποία τεκμαίρεται η ύπαρξη άμεσης ή

έμμεσης διάκρισης, εναπόκειται στον εναγόμενο να αποδείξει ότι δεν υπήρξε παραβίαση της απαγόρευσης των διακρίσεων.

2. Η παράγραφος 1 δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να θεσπίζουν κανόνες περί αποδείξεως ευνοϊκότερους για τον ενάγοντα.

3. Η παράγραφος 1 δεν εφαρμόζεται για τις ποινικές διαδικασίες.

4. Τα κράτη μέλη μπορούν να μην εφαρμόζουν την παράγραφο 1 σε διαδικασίες κατά τις οποίες εναπόκειται στο δικαστήριο ή σε άλλη αρμόδια αρχή να αποδείξει τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης.

5. Οι παράγραφοι 1, 2, 3 και 4 εφαρμόζονται επίσης σε κάθε δικαστική διαδικασία που κινείται σύμφωνα με το άρθρο 7 παράγραφος 2.

Άρθρο 9

Προστασία έναντι αντιποίνων

Τα κράτη μέλη εισάγουν στην έννομη τάξη τους τα αναγκαία μέτρα για την προστασία των προσώπων από τυχόν δυσμενή μεταχείριση ή δυσμενή συνέπεια, ως αντίδραση σε καταγγελία ή διαδικασία που στοχεύουν στην επιβολή της συμμόρφωσης με την αρχή της ίσης μεταχείρισης.

Άρθρο 10

Διάδοση πληροφοριών

Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι οι διατάξεις που θεσπίζονται σύμφωνα με την παρούσα οδηγία, καθώς και οι ήδη ισχύουσες σχετικές διατάξεις, γνωστοποιούνται στους ενδιαφερομένους με κάθε πρόσφορο μέσο σε όλη την επικράτειά τους.

Άρθρο 11

Διάλογος με τους σχετικούς ενδιαφερομένους

Για να προωθηθεί η αρχή της ίσης μεταχείρισης, τα κράτη μέλη ενθαρρύνουν το διάλογο με τους σχετικούς ενδιαφερομένους, και ιδίως με τις μη κυβερνητικές οργανώσεις, που έχουν, σύμφωνα με το εθνικό τους δίκαιο και τις εθνικές τους πρακτικές, έννομο συμφέρον να συμβάλουν στην καταπολέμηση των διακρίσεων που γίνονται για τους λόγους και στους τομείς που καλύπτονται από την παρούσα οδηγία.

Άρθρο 12

Φορείς για την προώθηση της ίσης μεταχείρισης

1. Τα κράτη μέλη ορίζουν φορέα ή φορείς για την προώθηση της ίσης μεταχείρισης όλων των προσώπων ανεξαρτήτως θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού. Οι εν λόγω φορείς μπορεί να αποτελούν τμήμα υπηρεσιών επιφορτισμένων σε εθνικό επίπεδο με την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή των ατομικών δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων που θεσπίζονται με άλλες κοινοτικές πράξεις, όπως με τις οδηγίες 2000/43/EK και 2004/113/EK.

2. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι οι αρμοδιότητες των εν λόγω φορέων περιλαμβάνουν τα εξής:

- παροχή ανεξάρτητης συνδρομής στα θύματα διακρίσεων όταν καταγγέλλουν διακριτική μεταχείριση, με την επιφύλαξη του δικαιώματος των θυμάτων και των ενώσεων, οργανισμών ή άλλων νομικών προσώπων που αναφέρονται στο άρθρο 7 παράγραφος 2,
- διενέργεια ανεξάρτητων ερευνών σχετικά με διακρίσεις,
- δημοσίευση ανεξάρτητων εκθέσεων και διατύπωση συστάσεων σχετικά με όλα τα ζητήματα που συνδέονται με τις διακρίσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

ΤΕΛΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 13

Συμμόρφωση

Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίσουν ότι τηρείται η αρχή της ίσης μεταχείρισης, και ιδίως ότι:

α) καταργείται κάθε νομοθετική, κανονιστική και διοικητική διάταξη που αντιβαίνει στην αρχή της ίσης μεταχείρισης·

β) κηρύσσονται ή είναι δυνατό να κηρυχθούν άκυρες ή τροποποιούνται οποιοσδήποτε συμβατικές διατάξεις, εσωτερικοί κανονισμοί επιχειρήσεων ή καταστατικά κερδοσκοπικών ή μη κερδοσκοπικών ενώσεων αντιβαίνουν στην αρχή της ίσης μεταχείρισης.

Άρθρο 14

Κυρώσεις

Τα κράτη μέλη καθορίζουν τους κανόνες για τις επιβλητές κυρώσεις σε περίπτωση παραβίασης των εθνικών διατάξεων που θεσπίζονται κατ' εφαρμογή της παρούσας οδηγίας και λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα επιβολής τους. Οι κυρώσεις μπορούν να περιλαμβάνουν την καταβολή αποζημίωσης, η οποία δεν δύναται να περιορίζεται από τον καθορισμό προηγούμενου ανώτατου ορίου, και πρέπει να είναι αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές.

Άρθρο 15

Εφαρμογή

1. Τα κράτη μέλη θέτουν σε ισχύ τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις για να συμμορφωθούν με την παρούσα οδηγία το αργότερο έως τις [δύο έτη μετά την έκδοση]. Ενημερώνουν αμέσως στην Επιτροπή σχετικά και ανακοινώνουν το κείμενο των διατάξεων αυτών καθώς και πίνακα αντιστοιχίας μεταξύ των εν λόγω διατάξεων και των διατάξεων της παρούσας οδηγίας.

Όταν τα κράτη μέλη θεσπίζουν τις εν λόγω διατάξεις, αυτές περιέχουν παραπομπή στην παρούσα οδηγία ή συνοδεύονται από την παραπομπή αυτή κατά την επίσημη δημοσίευσή τους. Ο τρόπος πραγματοποίησης αυτής της παραπομπής καθορίζεται από τα κράτη μέλη.

2. Για να ληφθούν υπόψη ιδιαίτερες συνθήκες, τα κράτη μέλη μπορούν, αν κριθεί αναγκαίο, να ορίσουν ότι η υποχρέωση παροχής αποτελεσματικής πρόσβασης όπως προβλέπεται στο άρθρο 4 πρέπει να εκπληρωθεί [το αργότερο] έως τις ... [τέσσερα έτη μετά την έκδοση].

Τα κράτη μέλη που επιθυμούν να χρησιμοποιήσουν την εν λόγω επιπλέον περίοδο ενημερώνουν την Επιτροπή το αργότερο έως την ημερομηνία που ορίζεται στην παράγραφο 1, αναφέροντας τους σχετικούς λόγους.

Άρθρο 16
Έκθεση

1. Τα κράτη μέλη και οι εθνικοί φορείς ισότητας ανακοινώνουν στην Επιτροπή, το αργότερο έως και εν συνεχεία ανά πενταετία, όλες τις πληροφορίες που είναι απαραίτητες ώστε η Επιτροπή να συντάξει έκθεση προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο σχετικά με την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας.

2. Η έκθεση της Επιτροπής λαμβάνει, κατά περίπτωση, υπόψη την άποψη των κοινωνικών εταίρων και των οικείων μη κυβερνητικών οργανώσεων, καθώς και του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ. Σύμφωνα με την αρχή της ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου στις πολιτικές, η εν λόγω έκθεση, μεταξύ άλλων, εκτιμά τον αντίκτυπο των μέτρων που λαμβάνονται για τις γυναίκες και τους άνδρες. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, η εν λόγω έκθεση περιλαμβάνει, κατά περίπτωση, προτάσεις για την επανεξέταση και την επικαιροποίηση της παρούσας οδηγίας.

Άρθρο 17
Εναρξη ισχύος

Η παρούσα οδηγία αρχίζει να ισχύει την ημέρα της δημοσίευσής της στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*.

Άρθρο 18
Αποδέκτες

Η παρούσα οδηγία απευθύνεται στα κράτη μέλη.

Βρυξέλλες,

Για το Συμβούλιο
Ο Πρόεδρος